

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ХУДЯКОВА НАТАЛІЯ ЮРІЇВНА

УДК 343.353

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА
ХАРАКТЕРИСТИКА СЛУЖБОВОЇ НЕДБАЛОСТІ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2013

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент
Кришевич Ольга Володимирівна,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри кримінального права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
Мельник Микола Іванович,
Центр економічних і політичних досліджень ім. О. Розумкова,
науковий консультант з правових питань

кандидат юридичних наук
Рощина Інна Олександрівна,
Національний авіаційний університет,
доцент кафедри кримінального права і процесу юридичного інституту

Захист відбудеться «23» листопада 2013 р. о 14⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: ДП-680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий «22» жовтня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.Г. Чубенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Однією з гарантій успішного функціонування держави і громадянського суспільства є належне виконання своїх службових повноважень службовими особами державного апарату та апарату органів місцевого самоврядування. Службова недбалість – це суспільно небезпечне явище, яке вичиняється з необережності. Воно супроводжується масовими порушеннями в роботі підприємств, установ, організацій, нанесенням істотної шкоди державі, спричиненням тяжкої шкоди здоров'ю людей, а в деяких випадках – загибеллю громадян.

Аналіз криміногенної ситуації в країні показав, що за останні роки недбале ставлення службових осіб до своїх обов'язків стало досить розповсюдженим явищем. Ситуація, що склалася, свідчить про те, що держава та суспільство зіткнулося з масовим проявом злочинної службової недбалості, що становить собою нову загрозу для безпеки країни. Відповідно до статистичних даних МВС України щодо службової недбалості, у 2002 р. було зареєстровано 1526 кримінальних справ; 2003 р. – 1858; 2004 р. – 1557; 2005 р. – 1652; 2006 р. – 1406; 2007 р. – 1337; 2008 р. – 1296; 2009 р. – 1404; 2010 р. – 1416; 2011 р. – 1607; 2012 р. – 1136. Динаміка злочину, передбаченого ст. 367 КК України, залишається нестабільною. Порівняно з іншими злочинами у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг, службова недбалість за кількістю зареєстрованих злочинів перебуває на достатньо високому рівні.

Недбале ставлення службових осіб до своїх обов'язків призвело до небажання громадян звертатися до органів державної влади через зволікання, бюрократизм, недбальство, невиконання строків розгляду документів, що суттєво впливає на зниження авторитету органів влади та призводить до зростання рівня корупції в країні. Унаслідок вчинення службової недбалості змінилася система базових цінностей у суспільстві: гідне місце посіли орієнтації, що спрямовані на збагачення коштами будь-якими способами та засобами, а не на виконання своїх прямих обов'язків.

Особливу актуальність дослідженню кримінально-правової характеристики службової недбалості надають такі обставини:

- по-перше, високий рівень латентності зазначеного злочину, який свідчить про те, що на публічний розгляд виносяться найбільш резонансні факти службової недбалості, найбільш помітні злочини, що спричинили тяжкі наслідки у вигляді шкоди здоров'ю, загибелі людей або значних матеріальних збитків. Інші ж факти службової недбалості маскуються під дисциплінарні поступки або взагалі не враховуються, або зараховуються до стихійних лих;

- по-друге, достатньо високий рівень суспільної небезпеки. Службова недбалість, хоча і є необережним злочином, спричиняє істотну шкоду державі, здоров'ю та життю людей;

- по-третє, такий злочин, як службова недбалість, поступово проникає в найбільш затребувані сфери життєдіяльності суспільства, в такі, якими найчастіше користуються громадяни, і кількість цих сфер щороку збільшується.

Наявність вказаних обставин свідчить про актуальність дослідження службової недбалості та необхідності подальшої теоретичної розробки питань, які розглядаються в даному дисертаційному дослідженні. Також про необхідність такого дослідження свідчать нововведення та суттєві зміни в кримінальному й іншому законодавстві України, що відбулися протягом останніх років.

Однак єдності поглядів у питаннях тлумачення окремих елементів та ознак вказаного злочину, його кваліфікації й відмежування від суміжних злочинів у кримінально-правовій науці, слідчо-прокурорській та судовій практиці не досягнуто. У зв'язку з цим, дослідження кримінально-правових аспектів службової недбалості являється актуальним, таким, що має важливе теоретичне та практичне значення.

У науці кримінального права питанням, пов'язаним із кримінально-правовою характеристикою злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, а також питанням, що стосуються службової недбалості, присвячено праці низки вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: П.П. Андрушка, В.Г. Анпілогової, О.Ф. Бантишева, Т.В. Басовой, А.Г. Безверхова, М.І. Блум, Б.В. Волженкіна, А.В. Галахової, О.А. Грудзура, В.І. Дінеки, О.О. Дудорова, Т.Є. Дунаєвої, К.П. Задой, Б.В. Здравомислова, А.К. Квіцинія, В.Ф. Кириченко, О.В. Кришевич, В.І. Кузьміна, М.Д. Лисова, Р.Л. Максимовича, М.І. Мельника, І.Г. Мінакової, Є.Є. Некрасової, Й.Й. Прапестиса, А.В. Савченка, А.Б. Сахарова, О.Я. Светлова, Т.І. Слуцької, Ю.Ю. Тищенко, Б.У. Умолотова, Б.С. Утевского, М.І. Хавронюка, В.Г. Хашева, Є.В. Царьова, А.В. Шнітенкова, П.С. Яні та інших вчених, які внесли певний вклад в розробку характеристики аналізованого злочину.

Водночас, зважаючи на багатоаспектність питання та його складність, у роботах вказаних учених вирішено далеко не всі питання, пов'язані з цим злочином. Саме тому виникає необхідність у подальшому комплексному дослідженні цього злочину з метою підвищення ефективності застосування кримінально-правових норм, які спрямовані на удосконалення кримінальної відповідальності за злочини, що зумовлені невиконанням або неналежним виконанням службовою особою своїх службових обов'язків унаслідок недбалого ставлення до них.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження ґрунтується на положеннях: Концепції Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.09.2010 р. № 1911-р; Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 рр. (п. 136 додатку 6, п. 9 додатку 9); Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2010 – 2012 рр. Тема

затверджена Вченою радою НАВС 24.12.2009 р. (протокол № 5) та схвалена відділенням Національної академії правових наук України – п. 1206 (2010 р.).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є комплексна, кримінально-правова характеристика кримінально-правової норми, що передбачає відповідальність за службову недбалість в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити такі *задачі*:

- встановити теоретико-методологічні передумови кримінально-правової характеристики службової недбалості;
- проаналізувати специфіку генезису кримінально-правових норм щодо службової недбалості в Україні та іноземних державах;
- вивчити зарубіжний досвід регулювання кримінально-правових відносин, які виникають у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням службовими особами своїх службових обов'язків унаслідок недбалого ставлення до них та використати його позитивні сторони;
- провести кримінально-правовий аналіз об'єктивних та суб'єктивних ознак за чинним кримінальним законодавством;
- розробити рекомендації по кваліфікації службової недбалості та відмежування даного злочину від суміжних злочинів;
- провести емпіричні дослідження, що стосуються службової недбалості, узагальнити та проаналізувати їх результати;
- визначити перспективи розвитку кримінального законодавства про відповідальність за службову недбалість та сформулювати пропозиції з його вдосконалення.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають у зв'язку із вчиненням службової недбалості, а також застосуванням кримінально-правових норм про відповідальність за цей злочин.

Предмет дослідження – кримінально-правова характеристика службової недбалості.

Методи дослідження. З урахуванням специфіки теми, мети і поставлених задач дослідження застосовувалися різні загальнонаукові та спеціально-наукові методи, зокрема: *діалектичний* – як загальнонауковий метод наукового пізнання реально існуючих явищ став підґрунтям комплексного використання інших методів, забезпечив дослідження кримінально-правових положень про відповідальність за службову недбалість в їх єдності та взаємозв'язку, сприяв формулюванню висновків і пропозицій за темою дослідження (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2); *історико-правовий* – для ретроспективного вивчення кримінальної відповідальності за службову недбалість в Україні, факторів, що впливали на її розвиток, розкриття генезису кримінальної відповідальності за службову недбалість в Україні (підрозділ 1.2); *порівняльно-правовий метод* – для виявлення схожого й відмінного, загального й особливого, позитивного та негативного у кримінальному законодавстві України й іноземних держав, у їх правозастосовній практиці та положеннях доктрини щодо

відповідальності за службову недбалість (підрозділ 1.3); *логіко-граматичний метод* – для формулювання основного тексту та висновків до розділів, а також остаточних висновків, при з'ясуванні змісту та сутності низки ключових кримінально-правових понять і термінів (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, висновки до розділів 1, 2, 3.); *системно-структурний* – для визначення особливостей конструювання юридичного складу службової недбалості та аналізу його конкретних елементів й ознак, визначення їх ролі і значення (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2); *структурно-функціонального аналізу* – для формулювання уявлення про злочин «службова недбалість» як багатоаспектне, системне явище, що має різноманітні прояви, визначення його соціальної обумовленості, закономірності й тенденцій розвитку, впливу на різні соціальні процеси (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2, 2.4, 3.1, 3.2); *соціологічний* – для забезпечення об'єктивності, вираженості і значущості власних конкретно-соціологічних досліджень, які були проведені з метою виявлення соціального змісту та соціальної характеристики службової недбалості, щодо можливих форм прояву та виявлення фактів злочину «службова недбалість», що у подальшому було використано під час дослідження (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2); *статистичний* – при використанні статистичних даних щодо кількості зареєстрованих, розкритих та закритих кримінальних справ за ознаками злочину, склад якого передбачений у диспозиції ст. 367 КК України (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2); *моделювання* – для формулювання пропозицій щодо удосконалення чинного КК України та правозастосовної практики (висновки до розділів і загальні висновки).

Емпіричну базу дослідження становлять: а) статистичні та аналітичні дані МВС України (за 2002–2012 рр.), Верховного Суду України, Державної судової адміністрації України (2001–2012 рр.) щодо виявлення, розкриття та розгляду справ про службову недбалість; б) дані вибіркового вивчення 150 кримінальних справ за ст. 367 КК України, розглянутих судами України у період 2005–2012 рр. в м. Києві та 15 областях України; в) результати анкетування 300 респондентів (службових осіб органів внутрішніх справ України).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація становить собою перше монографічне дослідження на теренах України, яке присвячене комплексній кримінально-правовій характеристиці теоретико-прикладних питань, що виникають у зв'язку із застосуванням ст. 367 КК України. Конкретний внесок дисертанта в наукове вирішення зазначених питань полягає в обґрунтуванні пропозицій та рекомендацій, що містять елементи наукової новизни та мають теоретичне й практичне значення для науки кримінального права та практики застосування ст. 367 КК України, зокрема:

вперше:

- досліджено генезис законодавства України про відповідальність за службову недбалість та обґрунтовано виділено три історичні періоди розвитку кримінально-правових норм щодо службової недбалості: дорадянський період (перша половина

XIII ст. – 1917 р.); радянський період ідеологізації кримінально-правових норм щодо службової недбалості (1917 – 1991 рр.) та післярадянський період (1991 р. і дотепер);

- зроблено порівняльно-правовий аналіз кримінально-правової характеристики службової недбалості у кримінальному законодавстві зарубіжних країн, на підставі чого виявлено схожі та відмінні риси відповідних кримінально-правових норм, а також враховано позитивний зарубіжний досвід у теоретичному та прикладному аспектах;

- сформульовано в авторському варіанті, поряд із кваліфікуючими ознаками ст. 367 КК України обґрунтовано виділити особливо кваліфікований склад цього злочину, під яким розуміти вчинення того самого діяння, якщо воно спричинило смерть двох і більше осіб;

- наголошено на необхідності включення до постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, у справах про злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, критеріїв відмежування службової недбалості від злочинів, передбачених ст. 131, 140, 197, 237, 264, 271–275, 413, 434 КК України, якими виступають: а) ознаки об'єкта злочину; б) ознаки суб'єкта злочину; в) ознаки суб'єктивної сторони.

- розроблено, з урахуванням сучасних тенденцій у законодавстві й теорії кримінального права України, об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу злочину службової недбалості;

удосконалено:

- положення щодо виду вини цього злочину шляхом обґрунтування пропозиції про спеціальне уточнення ч. 1 ст. 367 КК України з приводу того, що даний злочин може бути вчинено тільки через необережність, позначивши це такою конструкцією: «...що з необережності завдало істотної шкоди»;

- визначення суб'єкта службової недбалості з огляду на нещодавні зміни, що внесені в кримінальне законодавство України, натомість запропоновано власне визначення поняття спеціального суб'єкта службових злочинів;

- уточнено додатковий обов'язковий об'єкт службової недбалості, а також аргументовано те, що ним необхідно визнати життя та здоров'я людини;

набули подальший розвиток:

- положення, у яких зазначено, що об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 367 КК України, може бути вчинена як через дію (неналежне виконання службових обов'язків), так і через бездіяльність (невиконання службових обов'язків);

- конкретизовано питання кваліфікації службової недбалості, визначено ступінь тяжкості цього діяння та спеціально зазначено про підвищений ступінь суспільної небезпеки досліджуваного злочину;

- підходи щодо гармонізації складових норми, яка передбачає відповідальність за службову недбалість; уточнено термінологію, що використовується в розділі XVII

«Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг»;

- теоретичні та методологічні засади дослідження кримінально-правової характеристики службової недбалості.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції застосовуються у:

правотворчості – визначається пропозиціями стосовно доцільності внесення змін до кримінального законодавства України (акт впровадження Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 6.03.2013 р. № 04-20/12-448);

у правозастосовній діяльності – щодо правильної кваліфікації та використання окремих пропозицій, викладених у зазначених вище матеріалах дисертаційного дослідження, у системі службової підготовки й практичній діяльності органів досудового слідства МВС України та органів внутрішніх справ (акти Головного слідчого управління від 26.03.2013 р.);

у навчальному процесі – при викладанні та вивченні навчальних дисциплін «Кримінальне право України. Особлива частина», «Теорія кваліфікації злочинів», «Порівняльне кримінальне право», «Кримінологія та профілактика злочинів», «Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ», «Методика кримінологічного аналізу злочинності», «Актуальні проблеми кримінального права» (акт Національної академії внутрішніх справ від 26.06.2012 р.).

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження оприлюднено на науково-теоретичній конференції «Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П. Михайленка)» (м. Київ, 24.09.2010 р.); I Всеукраїнських читаннях з кримінальної юстиції пам'яті професора В.П. Колмакова (м. Одеса, 16–17.04.2010 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Бізнес та безпека: засади та практичні аспекти» (м. Київ, 21.04.2010 р.); I Міжнародній науковій конференції «Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку» (м. Київ, 24.02.2011 р.); науково-практичній конференції «Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави» (м. Київ, 22.03.2011 р.); Всеукраїнській конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку української правової системи» (м. Львів, 16.06.2011 р.); Міжнародному симпозиумі «Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань» (м. Львів, 23–24.09.2011 р.); II міжнародній науково-практичній конференції «Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права» (м. Луганськ, 19–20.04.2012 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження опубліковано в тринадцяти працях, з них чотири публікації – у наукових фахових виданнях України та одна – у міжнародному виданні, а також вісім – у тезах виступів на науково-практичних конференціях (у тому числі міжнародних).

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів та висновків до підрозділів), загальних висновків, списку використаних джерел – 417 найменувань на 33 сторінках і 9 додатків на 26 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 259 сторінок, загальний обсяг – 184 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовуються актуальність теми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначені мета, задачі, об'єкт, предмет і методи дисертаційного дослідження, розкривається наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, вказано на апробацію результатів дисертації та на їх публікацію, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади, історичний розвиток та зарубіжний досвід дослідження кримінально-правової характеристики службової недбалості» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Теоретико-методологічні засади кримінально-правової характеристики службової недбалості»* надано поняття кримінально-правової характеристики службової недбалості, визначено стан наукового дослідження розглядуваного злочину, зазначено, що у теоретичному плані передумовами кримінально-правової характеристики службової недбалості, на думку дисертанта, виступає як наявність усебічного уявлення про стан і сутність наукових розробок про кримінальну відповідальність за службову недбалість, так і визначення основних напрямів правової характеристики дослідження, що дозволило послідовно, змістовно та гармонійно викласти основні результати наукових розробок. У методологічному плані такі передумови були пов'язані з виваженим вибором відповідних методів наукового пізнання.

У *підрозділі 1.2 «Генезис кримінальної відповідальності за службову недбалість в Україні»* визначено, що значення історико-правового аналізу кримінально-правових джерел полягає у виявленні тенденцій еволюції кримінально-правової думки щодо службової недбалості, які дозволяють відносно достовірно прогнозувати подальший розвиток даної галузі права. Для більш ґрунтовного аналізу даного питання було проведено періодизацію розвитку кримінального законодавства, за якою розвиток державного устрою розділено на три періоди: дорадянський період (перша половина XIII ст.–1917 р.); радянський період ідеологізації кримінально-правових норм щодо службової недбалості (1917–1991 рр.) та післярадянський період (1991 р. і дотепер).

Перші згадки про кримінально-правову заборону на необережні злочини (а саме – службову недбалість) зустрічаються за часи панування Магдебурзького права

(1224 р.). В той час посадовими визнавалися особи, які виконували функції присяжних, судові функції та здійснювали, за розпорядженням архієпископа,

адміністративні повноваження. Службова недбалість проявлялась у неналежному виконанні своїх обов'язків (дані особи виконували свої повноваження пожиттєво, за винятком неналежного виконання своїх обов'язків). До неналежного виконання відносились втрата кваліфікації через багаторазове скасування судових рішень і порушення присяги. У Соборному укладенні 1550 року вперше зроблений поділ на необережні та умисні злочини. Службові злочини в більшості випадків стосувалися судочинства, а от службова недбалість, проявлялася у «ненавмисному неправосудді». В Укладенні про покарання кримінальні та виправні (1845 р.) вперше до складу кримінального закону включено у вигляді першого розділу Загальну частину, в якій всі злочини та проступки поділялися на умисні та необережні (в ст. 5 надавалась характеристика необережності як форми вини). Також було класифіковано поняття проступків по службі та визначено відповідальність за них у вигляді покарань або стягнень за правопорушення, пов'язані із несенням державної служби. Але у той же час не було проведено розмежування між службовими злочинами та дисциплінарними проступками. Натомість уперше були встановлені загальні норми службової недбалості (ст. 441 та ст. 442), в яких були закріплені заходи кримінально-правового характеру «за повільність та нерадіння при займанні посади». Загалом у дорадянський період була створена система нормативно-правових документів, яка забезпечувала юридичну відповідальність посадовців за неправомірні дії. Розробка цих законодавчих документів та ознайомлення кожного чиновника із системою стягнень і покарань мали суттєве значення, підвищували відповідальність при виконанні державними службовцями своїх службових обов'язків.

У радянський період терміни «повільність та нерадіння» поступово замінюються терміном «халатність», або «недбалість». Уперше поняття «халатність» було закріплене в ст. 108 КК УСРР 1922 року. В КК УСРР 1927 р. законодавець звів в одній статті два подібних склади злочину: бездіяльність та недбалість. Різниця між цими діяннями полягала в тому, що недбалість вчинялась з необережності, а бездіяльність – умисно. Покарання за недбалість збільшилося з одного до трьох років. За КК УРСР 1960 р. законодавчо визначеної самостійності набуває «халатність» (ст. 167), зі складу даної статті вилучається поняття «бездіяльність влади». Відтепер стаття звучить так: «халатність – це невиконання або неналежне виконання посадовою особою своїх обов'язків внаслідок недбалого або недобросовісного до них ставлення, що спричинило значну шкоду державним чи суспільним інтересам або охоронюваним законом правам та інтересам громадян». Також даним визначенням встановлювався спеціальний суб'єкт, яким могла бути лише службова особа. Нововведення стосувалися об'єктивної сторони даного злочину, яка включала в себе неналежне виконання службових обов'язків та бездіяльність службової особи.

Після радянський період розвитку кримінального законодавства характеризується використанням концептуально відмінного підходу у регламентації

відповідальності службових осіб за недбалість. Зміст кримінально-правової норми у визначенні службової недбалості істотно змінився, оскільки із прийняттям нового КК 2001 р. значно розширилося коло осіб та обов'язки, які можуть бути віднесені до службових. Наразі службова недбалість розглядається не як злочинне порушення професійних обов'язків, а як порушення спеціальних службових обов'язків унаслідок несумлінного ставлення до них. Щодо наслідків, то вони також зазнали зміни: на перше місце виноситься захист охоронюваних законом прав, свобод та інтересів окремих громадян, а потім - державних чи громадських інтересів та інтересів окремих юридичних осіб.

З прийняттям Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» № 3206-VI від 07.04.2011 вносяться зміни до КК України. Змінюється назва розділу XVII «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг», до нього приєднується нова категорія злочинів, які визнаються службовими. Але в той же час із п. 1 примітки до ст. 364 КК, в якому дається визначення службових осіб, законодавець вилучає ст. 367 КК України. Відтепер визначення спеціального суб'єкта службової недбалості закріплено в ч. 3 ст. 18 КК України. У свою чергу категорія осіб, зазначених в примітці до ст. 364 КК, значно розширилась. Також розтлумачено поняття істотної шкоди та тяжких наслідків, які настали від даних злочинів.

У підрозділі 1.3 «Зарубіжний досвід кримінально-правової відповідальності за службову недбалість» проведено кримінально-правове порівняння законодавств зарубіжних країн, на підставі чого зроблено висновок, що необережні злочини службових осіб в багатьох країнах криміналізовані, в силу їх підвищеної суспільної небезпеки, проте в регламентації кримінальної відповідальності за вчинення таких діянь існують певні особливості.

Проведенню порівняльно-правового дослідження передувало розділення всіх аналізованих нами зарубіжних законодавств на правові сім'ї. Дослідження зарубіжного досвіду відбувалося з позиції розгляду положень, що безпосередньо стосуються службової недбалості. Були досліджені правові сім'ї, які є найбільш поширеними (найчастіше зустрічаються у багатьох наукових класифікаціях), а саме: пострадянську, романо-германську (континентальну), так званого загального права (англо-американську), мусульманську (держав мусульманського права), східну та далеосхідну (держав Далекого Сходу). Під час проведення комплексного дослідження зарубіжного досвіду були проаналізовані кримінальні законодавства низки держав, зокрема: Російської Федерації, Республіки Білорусь, Казахстану, Узбекистану, Республіки Молдови, Латвійської Республіки, Естонії, Вірменії, Польщі, Голландії, Італії, Норвегії, Ізраїлю, Туреччини, Сполучених Штатів Америки, Республіки Корея, Китаю. Встановлено, що кримінальне законодавство багатьох зарубіжних країн взагалі не містить відповідальності за службову недбалість, і це свідчить про достатньо високий рівень розвитку кримінального законодавства України.

У законодавстві країн СНД в цілому співпадає обсяг криміналізації та місце даного діяння в системі інших службових злочинів, використовується єдиний концептуальний підхід та схожа або синонімічна термінологія при позначенні ознак, понять та елементів. Щодо КК країн Західної Європи, Сходу та США, то спеціальні кримінально-правові норми, які передбачають відповідальність за службову недбалість, у них зазвичай відсутні. Поряд із цим аналіз кримінального законодавства деяких країн дозволяє зробити висновки, що окремі ознаки службової недбалості знаходять своє відображення в статтях про відповідальність за необережні службові злочини. Обов'язковою умовою настання кримінальної відповідальності за даними статтями є наявність відповідних наслідків, указаних в законі. Суб'єкти таких злочинів – завжди спеціальні. Ними, залежно від законодавчого оформлення, можуть бути службові особи, працівники державних органів або інші особи, які наділені владними повноваженнями, чи ті, які виконують важливі функції, як правило, в органах державної влади та місцевого самоврядування (рідше – в приватних структурах). У КК деяких іноземних держав (Польща, Латвія) не вказано на форму вини за службові злочини, тобто діяння можуть бути вчинені як умисно, так і необережно. В КК Республіки Білорусь, навпаки, необережна форма вини вказана в основному складі злочину. Ізраїльський законодавець не відносить службову недбалість до числа злочинів, а порівнює її з одним із видів вини.

Із суб'єктивної сторони, на відміну від України, в багатьох зарубіжних країнах несумлінним є ставлення до самої служби, а не службових обов'язків взагалі. Дисертантом визначено, що проаналізований досвід зарубіжних держав в сфері регулювання відповідальності за службову недбалість є вельми різноманітним, але деякі законотворчі рішення можуть бути використані для подальшого удосконалення вітчизняного КК.

Розділ 2 «Характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак службової недбалості» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Об'єкт службової недбалості» здійснено кримінально-правовий аналіз об'єкта службової недбалості за чинним кримінальним законодавством України. Дисертант підтримує домінуючу у доктрині вітчизняного кримінального права позицію, що об'єктом злочину є суспільні відносини. *Родовим об'єктом* службової недбалості є сукупність однорідних суспільних відносин, що забезпечують законну діяльність, визначають і регулюють зміст правильної роботи державного апарату і апарату органів місцевого самоврядування, об'єднують громадян, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, а також у сфері професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, та охороняються єдиним комплексом взаємопов'язаних кримінально-правових норм. *Безпосереднім основним об'єктом* службової недбалості є сукупність однорідних суспільних відносин, що забезпечують законну діяльність органів державної влади, та які встановлюють обов'язок для службової особи належним чином виконувати

свої службові обов'язки відповідно до законів та нормативних актів та охороняються єдиним комплексом взаємопов'язаних кримінально-правових норм. *Безпосереднім об'єктом* службової недбалості визначено суспільні відносини, що встановлюють обов'язок для службової особи належним чином виконувати свої службові обов'язки відповідно до законів та нормативних актів згідно з задачами та цілями своєї службової діяльності. *Безпосереднім додатковим об'єктом* аналізованого злочину зазвичай виступають права та свободи громадян, суспільні та державні інтереси, законні інтереси громадян, організацій, суспільства та держави. Поряд з цим автором пропонується визнати *додатковим обов'язковим об'єктом* даного злочину життя та здоров'я людини (за результатами проведеного опитування 79,0% респондентів підтримали дану пропозицію), а *додатковим факультативним* – право власності.

У підрозділі 2.2 «*Об'єктивна сторона службової недбалості*» визначено, що з об'єктивної сторони злочин, передбачений ст. 367 КК України, може бути вчинений як шляхом дії (неналежне виконання службових обов'язків), так і шляхом бездіяльності (невиконання службових обов'язків). Дане положення також підтримують 59,0% респондентів. Також зазначено, що службову недбалість не можна визнавати виключно бездіяльністю за обставин неналежного виконання своїх обов'язків, оскільки особа в будь-якому випадку обов'язково вчиняє активні дії, і характер їх виконання (несвоєчасно, неточно, неправильно) не має значення. Якщо несумлінне ставлення службової особи до своїх службових обов'язків проявляється в діях, то можна говорити про неналежне виконання службових обов'язків, а при бездіяльності службової особи, як вже зазначалось вище, безпосередньо невиконання своїх обов'язків є несумлінним ставленням до служби. Спосіб вчинення службової недбалості – це безініціативне, недбале виконання службових обов'язків, некваліфіковане виконання інструктивних постанов та розпоряджень керівних органів.

Наслідками злочину, передбаченого ст. 367 КК України, визнаються: 1) *істотна шкода* (полягає у заподіянні лише реальних збитків (прямої шкоди), а не упущеної вигоди); 2) *тяжкі наслідки* (можуть полягати в матеріальній, фізичній, моральній шкоді тощо). У складі злочину «службова недбалість» причинний зв'язок між діянням та наслідками, на нашу думку, може бути лише прямий.

У підрозділі 2.3. «*Суб'єкт складу службової недбалості*» розглядаються головні ознаки суб'єкта злочину, передбаченого ст. 367 КК України. Наголошено, що суб'єкт злочину, передбаченого ст. 367 КК України, є спеціальним (службова особа), проте визначення поняття «службова особа» у п. 1 примітки до ст. 364 КК України розповсюджується лише на групу злочинів, які передбачені ст.ст. 364, 365, 368, 368-2, 369 КК України. І хоча очевидно, що суб'єктами іншої групи злочинів, які передбачені ст.ст. 366, 367, 370 КК України, теж можуть бути лише службові особи, жодних посилань (вказівок) на те, що на відміну від першої групи злочинів, суб'єктами другої можуть бути службові особи як публічного, так і приватного

права, в законі (ні в ст. 18 КК, ні в розділі XVII Особливої частини КК України) не зроблено. Здобувач не згоден з такою позицією законодавця та вважає, що в кримінальному законодавстві, а також в інших галузях права, необхідно встановити єдине визначення поняття службової особи, щоб в подальшому при кваліфікації злочинних діянь не виникали розбіжності та неоднозначне тлумачення даного поняття (це також важливо для єдиного розуміння службової особи як спеціального суб'єкта злочину).

У підрозділі 2.4. «Суб'єктивна сторона службової недбалості» доведено, що для правильного тлумачення даної статті та уникнення суперечностей при розгляді справ необхідно закріпити на законодавчому рівні в основному та кваліфікованому складі злочину, передбаченого ст. 367 КК України, вказівки на необережну форму вини щодо наслідків.

Розділ 3 «Кваліфікуюча ознака службової недбалості та особливості відмежування службової недбалості від суміжних складів злочину» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Кваліфікуюча ознака службової недбалості» дисертант зазначає, що поняття «тяжкі наслідки» не знаходить однозначного законодавчого визначення і як кваліфікуюча ознака службової недбалості, встановлюється судовою discreцією в кожному конкретному випадку. При цьому ознаками тяжких наслідків є їх значимість, вражаючий характер, вплив на найбільш важливі об'єкти (життя, здоров'я, власність, гарантовані Конституцією та Законами України права і свободи), стійкість, а також неможливість або складність відновлення (нейтралізації, усунення таких наслідків). Тому всі наслідки службової недбалості, які відносяться до тяжких, повинні відповідати таким ознакам.

Дисертантом визначено, що тяжкі наслідки службової недбалості можуть бути розділені на чотири групи: 1) матеріальні збитки; 2) порушення нормальної діяльності фізичних та юридичних осіб; 3) моральна шкода; 4) шкода життю та здоров'ю особи. Матеріальні збитки для визнання їх тяжкими наслідками повинні в 250 і більше разів перевищувати неоподаткований мінімум доходів громадян, а у випадках заподіяння матеріальних збитків декільком особам їх загальна сума повинна в 250 і більше разів перевищувати неоподаткований мінімум доходів громадян. Порушення нормальної діяльності фізичних та юридичних осіб, яке поєднане із заподіянням матеріальних збитків, може бути віднесене до тяжких наслідків також за умови, що матеріальні збитки в 250 і більше разів перевищують неоподаткований мінімум доходів громадян. Шкода життю та здоров'ю відноситься до тяжких наслідків службової недбалості, якщо вона полягає у заподіянні тяжких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень чи смерті однієї людини. Сутність нематеріальної істотної шкоди полягає у порушенні інтересів учасників суспільних відносин, якщо ці інтереси стосуються моральної, організаційної, політичної сфер тощо. При заподіянні шкоди нематеріального характеру розмежувальним критерієм, який відрізняє тяжкі наслідки від істотної шкоди, є можливість відновлення

заподіяних збитків. Тобто, якщо їх можна відшкодувати, то шкода є істотною, а коли наслідки є безповоротними, то така шкода має бути розцінена як «тяжкі наслідки».

У підрозділі 3.2 «Особливості відмежування службової недбалості від суміжних складів злочину» розглядаються питання кваліфікації злочину, передбаченого ст. 367 КК України, та питання конкуренції даного складу злочину з іншими суміжними складами. Дисертант доводить, що суміжні із службовою недбалістю злочини розділяються на дві групи: 1) ті, які можуть розглядатися як службова недбалість чи її підвид (злочини, передбачені ст.ст. 364–365-1, 423–426 КК України); 2) ті, які відносяться до інших «спеціальних» видів недбалості (злочини, передбачені ст.ст. 131, 140, 197, 237, 272–275, 413, 434 КК України). Злочини, передбачені ст.ст. 137 і 271 КК України, об'єднують в собі ознаки обох груп перелічених злочинів, а службова недбалість є відмінною від них за ознаками об'єкта та суб'єкта. Зокрема, об'єктом службової недбалості є суспільні відносини, які виникають у зв'язку із виконанням службовою особою покладених на неї службових обов'язків, а об'єктом інших «спеціальних» видів недбалості – суспільні відносини, які виникають у зв'язку з виконанням особою професійних обов'язків чи обов'язків щодо забезпечення збереження вогнепальної зброї або бойових припасів до неї. Суб'єктом службової недбалості є службова особа, тоді як суб'єктом інших «спеціальних» видів недбалості є особа, на яку покладається виконання професійних обов'язків чи обов'язків із забезпечення збереження вогнепальної зброї чи бойових припасів до неї.

ВИСНОВКИ

Основні положення дисертаційного дослідження викладено в таких висновках і пропозиціях:

1. У теоретичному плані передумовами кримінально-правової характеристики службової недбалості мають виступати як наявність всебічного уявлення про стан і сутність наукових розробок про кримінальну відповідальність за службу недбалість, так і визначення основних напрямів порівняльно-правового дослідження, які б дозволили послідовно, змістовно та гармонійно викласти основні результати наукових розробок. Також дисертант надав визначення поняттю кримінально-правової характеристики: «кримінально-правова характеристика злочину – це побудована у результаті наукової діяльності система понять про ознаки та елементи складу певного виду злочину. До елементів, що її утворюють запропоновано віднести: 1) теоретико-методологічні засади певного виду злочину; 2) історичні, міжнародно-правові та порівняльно-правові аспекти; 3) склад певного виду злочинів; 4) кваліфікуючі ознаки певного злочину; 5) відмежування від суміжних посягань. У методологічному плані такі передумови пов'язані з виваженням

вибором відповідних методів наукового пізнання, провідним з яких є метод порівняльного правознавства.

2. Проведене дослідження генезису кримінального законодавства за службову недбалість, виявило шляхи зародження даного злочинного діяння, його історичний розвиток та стан на сьогодні. Також в роботі визначено етапи розвитку службової недбалості, виокремлено три історичні періоди формування норм, що передбачають відповідальність за дане злочинне діяння.

3. Автором проаналізовано досвід зарубіжного кримінального законодавства, розроблено питання кримінально-правової характеристики службової недбалості в іноземному кримінальному законодавстві зарубіжних країн, на підставі чого виявлено схожі та відмінні ознаки відповідних кримінально-правових норм, а також враховано позитивний зарубіжний досвід у теоретичному та прикладному плані. Встановлено, що кримінальне законодавство багатьох зарубіжних країн взагалі не містить відповідальності за невиконання чи неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків внаслідок несумлінного або недбалого ставлення до них, і це свідчить про достатньо високий рівень розвитку кримінального законодавства України. Також набутий досвід при проведенні порівняльного аналізу надав змогу порівняти та застосувати в практичній діяльності певні положення. На думку автора, позитивним моментом є вказівка на необережну форму вини в тексті статті, яка передбачає відповідальність за службову недбалість, як це зазначено в КК Республіки Білорусь; а також розширене коло кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак, як, наприклад, зазначено в КК Російської Федерації та Республіки Узбекистан (актуальними майже для всіх країн є такі кваліфікуючі ознаки службової недбалості: а) смерть людини; в) заподіяння шкоди здоров'ю людини).

4. При дослідженні об'єктивних ознак злочину, передбаченого ст. 367 КК України, визначені поняття родового об'єкта, безпосереднього об'єкта, додаткового об'єкта злочину, основного безпосереднього об'єкта, додаткового безпосереднього об'єкта. Також автором пропонується визнати додатковим обов'язковим об'єктом даного злочину життя та здоров'я людини та нормативно закріпити дане положення. За результатами проведеного опитування 79% респондентів підтримали дану пропозицію. Додатковим факультативним об'єктом службової недбалості пропонується визнати право власності.

5. З об'єктивної сторони злочин, передбачений ст. 367 КК України, як зазначає здобувач, може бути вчинений як шляхом дії (неналежне виконання службових обов'язків), так і шляхом бездіяльності (невиконання службових обов'язків). Дане положення також підтримують 59% респондентів. Якщо несумлінне ставлення службової особи до своїх службових обов'язків проявляється в діях, то можна говорити про неналежне виконання службових обов'язків, а при бездіяльності службової особи, як вже зазначалось вище, безпосередньо невиконання своїх обов'язків є несумлінним ставленням до служби.

6. При дослідженні суб'єктивних ознак даного злочину було виявлено ряд положень, які на думку автора, потребують уточнень. Автором запропоновано внести зміни до тексту примітки ст. 364 КК України щодо визначення поняття спеціального суб'єкта службових злочинів. По-перше, прибрати з основного тексту примітки до ст. 364 КК послідовні визначення «постійно, тимчасово або за спеціальним повноваженням». По-друге, включити поняття та перелік осіб, що здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, а також службових осіб юридичних осіб приватного права.

Обґрунтовано, що в кримінальному законодавстві, а також і в інших галузях права, для точного, правильного тлумачення даного поняття, а також для єдиного розуміння службової особи як спеціального суб'єкта злочину необхідно встановити єдине визначення поняття службової особи. Дисертантом запропоновано власне визначення поняття спеціального суб'єкта службових злочинів.

Службовими особами в статтях даного Кодексу є особи, які здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Службовими особами також визнаються особи, що здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг (аудитори, нотаріуси, оцінювачі, експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді), а також службові особи юридичних осіб приватного права.

7. Суб'єктивна сторона злочину службової недбалості виключає умисну форму вини. Для подальшого правильного тлумачення даної статті визнано за необхідне закріпити на законодавчому рівні в основному та кваліфікованому складі злочину, передбаченого ст. 367 КК України, вказівки на необережну форму вини щодо наслідків. На нашу думку, ст. 367 КК України має бути викладена наступним чином:

ч. 1 Службова недбалість, тобто невиконання або неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що з необережності завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб.

8. При дослідженні кваліфікуючих ознак службової недбалості визначено, що ознаками тяжких наслідків є їх значимість, вражаючий характер, вплив на найбільш важливі об'єкти (життя, здоров'я, власність гарантовані Конституцією та Законами України права і свободи), стійкість, а також неможливість або складність

відновлення (нейтралізації, усунення таких наслідків). Шкода життю та здоров'ю відноситься до тяжких наслідків службової недбалості, якщо вона полягає у заподіянні тяжких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень чи смерті однієї людини. Для встановлення адекватної оцінки суспільної небезпечності службової недбалості, яка спричинила загибель двох і більше осіб, та усунення можливих помилок при кваліфікації запропоновано доповнити ст. 367 КК України частиною третьою наступного змісту: *«3. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони спричинили загибель двох і більше людей».*

9. Дисертантом запропоновано включити до постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, у справах про злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг, наступні положення: *«Відмежовуючи службову недбалість від злочинів, передбачених ст. 131, 140, 197, 237, 272–275, 264, 413, 434 КК України, слід виходити з того, невиконання чи неналежне виконання яких саме обов'язків мало місце. Якщо були невиконані чи неналежно виконані службові обов'язки (обов'язки представника влади чи місцевого самоврядування або організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські обов'язки), то вчинене необхідно визнавати службовою недбалістю і кваліфікувати за відповідною частиною ст. 367 КК України. Натомість, якщо були невиконані чи неналежно виконані неслужбові обов'язки (професійні обов'язки, обов'язки щодо забезпечення збереження вогнепальної зброї чи бойових припасів до неї тощо), то вчинене не може визнаватися службовою недбалістю.*

Невиконання чи неналежне виконання військовою службовою особою своїх службових обов'язків не може кваліфікуватися за відповідною частиною ст. 367 КК України і повинно розглядатися як злочин проти встановленого порядку несення військової служби та кваліфікуватися, виходячи із конкретних ознак вчиненого злочину, за відповідними частинами ст. 423–426 КК України

Службова недбалість характеризуються тільки необережною формою вини. Водночас умисне невиконання чи неналежне виконання службовою особою своїх обов'язків за наявності відповідних ознак може кваліфікуватися за відповідною частиною ст. 364 або 364-1 КК України.

Відмежовуючи службову недбалість від неналежного виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей, слід виходити з того, що основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 137 КК України, є суспільні відносини у сфері охорони життя та здоров'я неповнолітніх, а об'єктом злочину, передбаченого ст. 271 КК України, – суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки виробництва. При цьому суб'єктом службової недбалості є будь-яка службова особа, тоді як суб'єктом злочину, передбаченого ст. 137 КК України, може бути або особа, яка виконує професійні обов'язки з охорони життя та здоров'я неповнолітніх, або службова особа, яка виконує службові обов'язки з охорони життя та здоров'я неповнолітніх, а суб'єктом порушення вимог

законодавства про охорону праці – службова особа підприємства, установи чи організації, до кола службових обов'язків якої входить дотримання вимог законодавства про охорону праці або фізична особа – підприємець».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Худякова Н. Ю. Кримінальна відповідальність за службову недбалість за зарубіжним законодавством / Н. Ю. Худякова // Наукові праці Національного авіаційного університету «Юридичний вісник» «Повітряне і космічне право». – 2010. – № 2 (15). – С. 80–84.
2. Худякова Н. Ю. Характеристика об'єктивної сторони службової недбалості / Н. Ю. Худякова // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ – 2011. – № 3 (76). – С. 177–184.
3. Худякова Н. Ю. Суб'єкт злочину службової недбалості / Н. Ю. Худякова // Митна справа. – 2012. – № 2 (80)'2012, Ч. 2, К. 2. – С. 425–433.
4. Худякова Н. Ю. Відмежування службової недбалості від суміжних злочинів за об'єктивними ознаками / Н. Ю. Худякова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2012. – Серія Право № 19 (2012). Т. 4. – С. 103–106.
5. Худякова Н. Ю. Квалифицирующие признаки служебной халатности по уголовному законодательству Украины / Н. Ю. Худякова // Международный научно-практический правовой журнал «Закон и жизнь». – 2013. – № 7 – С. 50–54.
6. Худякова Н. Ю. Чинники, які зумовлюють існування службової недбалості / Н. Ю. Худякова // Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П. П. Михайленка) : тези доп. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 24 верес. 2010 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2010. – С. 122–124.
7. Худякова Н. Ю. Основні ознаки об'єктивної сторони службової недбалості / Н. Ю. Худякова // 1 Всеукраїнські читання з кримінальної юстиції пам'яті професора В. П. Колмакова: зб. тез наук робіт (м. Одеса, 16-17 квіт 2010 р.). – Одеса : Фенікс, 2010. – С. 134.
8. Худякова Н. Ю. Кримінально-правова характеристика суб'єктів службової недбалості в міжнародному аспекті / Н. Ю. Худякова // Бізнес та безпека: концептуальні засади та практичні аспекти : міжнар. наук-практ. Конф. (м. Київ, 21 квітн. 2010 р.), редкол. : О. І. Тимошенко (голова) та ін. – К. : Вид-во Європейського університету, 2010. – С. 121–126.
9. Худякова Н. Ю. Сутність суб'єктивної сторони службової недбалості / Н. Ю. Худякова // I Міжн. наук. конф. «Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку» : матеріали наук. конф (м. Київ, 24 лют. 2011 р.). – К. : Нац. авіац. ун-т., 2011. – С. 257–258.

10. Худякова Н.Ю. Службова недбалість при протидії комп'ютерній злочинності / Н. Ю. Худякова // Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави: зб. матер. наук.-практ. конф., (м. Київ, 22 берез. 2011 р.). – К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2011. – Ч.2. – С. 90–94.

11. Худякова Н. Ю. Кримінально – правова характеристика об'єкта службової недбалості / Н. Ю. Худякова // Сучасний стан та перспективи розвитку української правової системи: Всеукраїнська конф., (м. Львів, 16 лип. 2011 р.). – Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2011. – Т. II. – С. 90–93.

12. Худякова Н. Ю. Юридична особа як суб'єкт злочину в кримінальному праві зарубіжних країн / Н. Ю. Худякова // Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозіуму, (м. Львів, 23-24 верес. 2011 р.). – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – С. 453–457.

13. Худякова Н. Ю. Історичний аспект кримінальної відповідальності за службову недбалість / Н. Ю. Худякова // Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права : матеріали II міжн. наук.-практ. конф., (м. Луганськ, 19-20 квітн. 2012 р.). / Упорядн.: Є. О. Письменський, Ю. Г. Старовойтова; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Дідоренка, 2012. – С. 554–557.

АНОТАЦІЯ

Худякова Н. Ю. Кримінально-правова характеристика службової недбалості. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08. – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2012.

В дисертації розглянуто питання особливостей кримінально-правової характеристики службової недбалості, враховуючи історичний розвиток кримінального законодавства, зміни кримінально-правових доктрин та їх сучасний стан, порівняння із зарубіжним законодавством. Здійснено комплексний підхід до аналізу особливостей складу злочину службова недбалість.

Визначено недоліки чинного законодавства та практики його застосування при кваліфікації злочинів, передбачених ст. 367 КК України, сформульовано пропозиції кримінально-правового характеру щодо їх вдосконалення.

Ключові слова: службова недбалість; кримінально-правова характеристика; кримінальна відповідальність; кримінальне право; службові злочини.

АННОТАЦИЯ

Худякова Н.Ю. Уголовно-правовая характеристика служебной халатности.
– Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2012.

В диссертации на основе анализа исторического опыта, зарубежного законодательства, теоретических разработок отечественных и зарубежных учёных, с использованием практического и эмпирического материала комплексно исследован вопрос о преступлении служебная халатность.

В частности, в диссертации обосновывается, что до принятия Уголовного кодекса Украины 2001 г. состав анализируемого преступления прошел определённый тяжёлый и противоречивый путь, на протяжении которого он был существенно изменен и дополнен. Проанализирован данный состав преступления в зарубежном уголовном законодательстве. Выявленные преимущества нужно заимствовать, но с учётом других смежных институтов уголовного права, а недостатки – не допускать или избавиться от них.

Детально рассмотрен состав служебной халатности по действующему уголовному законодательству Украины. Касательно объекта анализируемого преступления, предложено признать дополнительным обязательным объектом жизнь и здоровье человека и законодательно его закрепить. Объективная сторона преступления совершается путем действия (недобросовестное исполнение служебных обязанностей), то есть, ненадлежащее исполнение обязанностей так и путем бездействия (неисполнение служебных обязанностей).

Сделан и научно обоснован вывод о том, что в уголовном законодательстве Украины, а также для всех отраслей права необходимо установить единое определение понятия служебного лица, для верного толкования и понимания служебного лица, как специального субъекта преступления. Предлагается свое определение понятия специального субъекта служебных преступлений. При рассмотрении субъективной стороны преступления, определено, что данное преступления характеризуется неосторожной формой вины. Данное положение не установлено уголовным законодательством Украины, поэтому для устранения спорных вопросов при толковании данной статьи предложено закрепить на законодательном уровне в основном и квалифицированном составе данного преступления указание на неосторожную форму вины по отношению к последствиям.

При исследовании квалифицированных признаков служебной халатности, определено, что для установления адекватной оценки общественной опасности служебной халатности, которая причинила смерть человека, смерть двоих и больше людей, а также для устранения возможных ошибок при квалификации данного

преступления, пропонується доповнити ст. 367 УК України частию другою і третьою: ч.2 «діяння, якщо воно з необережності спричинило смерть людини або інші тяжкі наслідки»; ч. 3 «діяння, якщо воно з необережності спричинило смерть двох або більше людей». Також в дисертаційному дослідженні, проведено розділення даного преступлення від смежних со служебною халатністю складов преступелния.

В заключенні излагаются основные выводы проведенного исследования.

Ключевые слова: служебная халатность; уголовно-правовая характеристика; уголовная ответственность; уголовное право; служебные преступления.

SUMMARY

N. Khudyakova Criminal-law characteristics official negligence. – Manuscript.

Thesis acquiring scientific degree of candidate of jurisprudence in speciality 12.00.08 – criminal law and criminology; criminal-executive law. – National academy of internal affairs, Kyiv, 2012.

The complex thesis considered peculiarities of criminal negligence performance characteristics. The historical development of criminal law, changes in criminal law doctrines and their current status, comparison with foreign law are given. An integrated approach to the analysis of the corpus delicti negligence is made.

The weaknesses of current legislation and its application in the classification of crimes under art. 367 of the Criminal Code of Ukraine are identified. Propositions of improvement of criminal law are made.

Key words: official negligence, official crimes; criminal-law characteristics; criminal law, criminal responsibility.